

Een plaatselijk onderkomen en een naam voor het Earth Charter op de Filipijnen

Sixto K. Roxas, een bekend Filipijns econoom, was de belangrijkste economische planoloog en lid van het kabinet als onderminister Buiten-

landse Zaken voor Internationale Economische Relaties. Hij is voorzitter van het Maximo T. Kalaw Institute for Sustainable Development. Ook is hij voorzitter van de Foundation for Community Organization and Management Technology en directeur van SKR Managers & Advisors, Inc. in Manilla. Roxas is voorzitter van het Green Forum, vice-voorzitter van de Philippine Rural Reconstruction Movement en vice-voorzitter van de Foundation for Philippine Environment. Voor zijn leidende rol op het gebied van management, economie en milieubescherming heeft hij veel prijzen ontvangen. Hij is voorzitter geweest van het Asian Institute of Management, algemeen directeur van de Bancom Group en vice-voorzitter van American Express International. Hij wordt gezien als een pionier op het gebied van investeringsbankieren op de Filipijnen. In 1982 trok hij zich terug uit het bankwezen en heeft zich sindsdien toegelegd op het ontwikkelen van een systeem van lokaal gemeenschapsbeheer.

In maart 1987 vestigde de World Commission on Environment and Development de aandacht van de wereld op de "trend die de planeet en zijn bevolking niet langer kunnen verduren: het falen van de ontwikkeling en het

falen van het milieubeheer". Uit deze beide mislukkingen groeide de apocalyptische tweeling die het voortbestaan van de planeet bedreigt: aanhoudende armoede en verwoesting van het milieu. De Filipijnen zijn een dramatisch slachtoffer van deze dodelijke tweeling. De huidige toestand van dat land zou wel eens de toekomst van de planeet kunnen zijn. Ondertussen zou de wereld in de sterke en blijvende betrokkenheid van de Filipijnse bevolking bij het opstellen van het Earth Charter en het in de praktijk brengen van de principes daarvan het model kunnen zien voor de intellectuele revolutie, de morele transformatie en de institutionele veranderingen die de weg naar herstel kunnen markeren.

De Filipijnen zijn een microkosmos van alle belangrijke vraagstukken van de planeet: armoede, milieucrisis en sociale conflicten. De wortel van deze problemen – de desastreuze gevolgen van een ongeschikte theorie en strategie voor ontwikkeling – is nergens duidelijker te zien dan in een land van kwetsbare eilanden. Het delicate evenwicht van de natuur – het ontstaan van de Filipijnse kosmos en de leefomgeving van de Filipino's, de innerlijke balans, de evolutie van de mens en de menselijke gemeenschap in dit land – is een afspiegeling van het proces van de hele planeet.

In deze archipel worden de natuurwetten en hun evenwichtsprocessen scherp opgetekend, evenals de ziekten waaraan ze lijden. Een gebied van zeventien eilanden die in een periode van

150 miljoen jaren van geologische, vulkanische en biofysische processen zijn gevormd en waar oorspronkelijke een paar honderd stammen in harmonie met hun omgeving woonden, belandde in de westerse geschiedenis dankzij de Spaanse invasie en kolonisatie in de 16e eeuw. Vierhonderd jaar van Spaanse beschaving heeft deze stammen omgevormd tot een Filipijnse natie van hoofdzakelijk christenen en moslims. Bijna een halve eeuw van Amerikaanse kolonisatie bracht het individualisme en de moderne ondernemingscultuur.

Een archipel in de tropen heeft haar specifieke gevoeligheden. Ze bestaat niet alleen uit duizenden eilanden maar ook uit duizenden micro-ecologische leefmilieus waarin, in een periode van enkele miljoenen jaren, de flora en fauna van de Filipijnse archipel zich door middel van selectie heeft aangepast. Vanwege de veelheid aan leefmilieus is er ook een veelheid aan soorten en ondersoorten van zowel flora als fauna, zij het met relatief weinig individuen van elk. De ergste kracht die op de eilanden van de Filipino's is losgelaten waren de golven van ontwikkelingsingrepen door op één doel gerichte, gespecialiseerde ondernemers die eropuit waren een enorme persoonlijke rijkdom te vergaren door uitbuiting van de natuur. Deze ingrepen ontleenden hun wetenschappelijke en ethische rechtvaardiging aan de intellectuele en ideologische bagage van de revoluties van de 18e en 19e eeuw in Europa en Amerika.

De moderne technologie legde een

enorme fysieke macht in handen van de mens, nog voordat zijn besef en zijn ethiek zodanig waren gegroeid dat hij die macht op een wijze manier kon gebruiken. De zelfzuchtige, op maximale winst gerichte, door prestaties gedreven klasse van zogeheten ondernemers, die het milieu misbruikten en de grote meerderheid van het volk marginaliseerde en vervreemde, werd gevierd als de helden van de hedendaagse maatschappij. Hun deugden werden geprezen. Vier generaties lang waren het hun waarden die de jeugd leerde verheerlijken. Een kwetsbaar eco-systeem – dat de natuur in 150 miljoen jaar had opgebouwd – was in slechts één generatie verwoest.

In de natuur bestaan gemeenschappen uit gezinnen, dorpen en steden die zich in een natuurlijk evenwicht met hun omgeving bevinden. 'Systemen van levensonderhoud' worden geïntegreerd in sociale, religieuze en politieke systemen. Als machtige bedrijven en overheden er een sectorale visie op na houden, breken ze in feite die natuurlijke vormen af en proberen ze die te herschikken tot sectorgeoriënteerde en gespecialiseerde instituties – suikersteden, houthakkersnederzettingen, mijnwerkersdorpen, industriële en commerciële centra en voor de export producerende gebieden. Dit proces slaagt er echter nooit in om de natuurlijke gemeenschappen die eerst zijn afgebroken weer volledig te integreren. Hele delen van de oorspronkelijke bevolking in een natuurlijk leefgebied worden in de nieuwe gemeenschappen 'marginaal'. De zogenaamde vooruitgang zelf lijft de beste talenten van elke gemeenschap in de rangen van handel en bestuur in. De natuurlijke gemeenschappen verliezen in dit proces hun leiders, ofwel aan het bedrijfsleven ofwel aan de overheid.

Voor de aanpak van het Filipijnse probleem is een frisse ideologie nodig. Er moet een manier worden gevonden – en snel – om een eenheid tot stand te brengen tussen de activiteiten die mensen rijk maken, die de gemeenschap

een duurzame en adequate manier verschaffen om in haar levensonderhoud te voorzien en die de natuurlijke hulpbronnen herstellen en beschermen. Dat vereist een nieuwe visie op de natuur als een wereld die eigen wetten heeft. Wetten die voorschrijven waar het evenwicht van zelfonderhoud ligt en die de mens zal moeten respecteren als zijn gebruik van de natuur voor zijn eigen behoeften duurzaam wil zijn. Ook is er een nieuwe kijk nodig op de economische, sociale en politieke organisatie, die in de natuurlijke mensengemeenschap de door de natuur ontworpen vorm ziet die het best de menselijke activiteiten aanpast aan de eisen van zijn leefomgeving.

Verder vereist de nieuwe ideologie de vertaling van die visie naar de ethische normen, waarden, wetten, instituten en projectvormen, die de alledaagse transacties van de mens in de samenleving beheersen. Kort en goed: de mensheid heeft een code van duurzaam gedrag nodig. Ze heeft een Earth Charter nodig.

Crisis leiden tot leiderschap dat reageert op de behoeften en sociale bewegingen die leed omzetten in de verontwaardiging waardoor krachten voor verandering worden gemobiliseerd. Het was dus onvermijdelijk dat er al vroeg leiders opkwamen die in de maatschappij actie ondernamen om mensen bewust te maken en te strijden tegen de krachten van de vernietiging om het tij te keren.

Maximo Kalaw jr. was vanwege zijn persoonlijke achtergrond bij uitstek geschikt om leider te worden van de beweging op de Filipijnen. Hij richtte het Philippine Institute for Alternative Futures op, vormde Haribon om tot een activistische milieustichting en vormde een coalitie van meer dan achthonderd stichtingen, mensen en organisaties tot het Green Forum. Dit Forum hield in acht regio's van het land nationale informatiebijeenkomsten waaraan iedereen kon deelnemen. Hier hoorde men van elkaar wat duurzame ontwikkeling voor de bevolking en de plaatselijke gemeenschap betekende.

Op 21 februari 1986 verdreef de geweldloze 'People-Power'-revolutie het regime van president Marcos en werd Corazon Aquino hoofd van een revolutionaire regering. In 1987 herstelde een nieuwe grondwet de democratische republiek. In hetzelfde jaar belichtte het rapport van de commissie-Brundtland over milieu en ontwikkeling de beide problemen van mislukte ontwikkeling en mislukt milieubeheer – mislukkingen die de catastrofale tweeling armoede en verwoesting van het milieu veroorzaakten. Korte tijd later ontstond de beweging voor duurzame ontwikkeling op de Filipijnen. In februari 1988 bracht een conferentie over spiritualiteit en ontwikkeling met de titel Kabuuan, het Filipijnse woord voor heelheid, regering, wetenschap, niet-gouvernementele organisaties (NGO's), studenten, boeren, vissers, arbeiders, godsdienstige organisaties en spirituele bewegingen van allerlei overtuigingen, inheemse volkeren, vrouwengroeperingen, kunstenaars en zakenleven bijeen – consumenten die de Kabuuan Declaration of Principles for Spirituality in Philippine Development opstelden. Die werd gezien als de voorloper van de Filipijnse bijdrage aan het Earth Charter in 1991.

Op 7 september 1991 werd de Filipijnse concepttekst van het Earth Charter geratificeerd. Vóór de United Nations Conference on Environment and Development (UNCED) in juni 1992 verwachtten de Filipijnen dat een mondiaal Earth Charter de overeenkomsten van de landen van de wereld zou belichamen als basis voor de weg naar duurzame ontwikkeling. Op de NGO Summit in La Villete, Frankrijk in december 1991 werd een concepttekst opgesteld voor een People's Earth Charter, die de bijdrage van Zuidoost-Azië bevatte. In juni 1992 aanvaardde de UNCED in Rio de Janeiro Agenda 21 maar helaas niet het Earth Charter. Niettemin bleef het proces van het Filipijnse Earth Charter doorgaan.

Het is belangrijk om op te merken dat de Filipijnen het eerste land was dat een officieel Earth Charter had dat in juni

1995 door de regering was erkend. Dit was niet de tekst van het Earth Charter dat we nu hebben. Het betrof een tekst die op de Filipijnen was opgesteld na een proces van gedachtwisselingen met gemeenschappen en regering. Dit volgde op het Earth Charter-proces van 1992 en was een bijdrage aan het opstellen van het internationale Earth Charter. President Fidel Ramos ondertekende het Filipijnse Earth Charter, dat bekend is onder de naam de Philippine Contribution to the People's Earth Charter (PCPEC), in 1995.

Op 17 juni 1995 aanvaardden vertegenwoordigers van de Filipijnse overheid en het publieke domein de PCPEC tijdens een bijeenkomst over Human and Ecological Security, a Conference on Population, Environment and Peace. Ondertekenaars van de PCPEC waren leden van de Philippine Council for Sustainable Development en lokale overheidsambtenaren. Dit Charter bevatte de principes van de oorspronkelijke Filipijnse bijdrage aan het Earth Charter van Rio, maar was aangevuld met de ervaringen van de samenwerking tussen overheid en maatschappij om te komen tot een rechtschapen agenda voor ontwikkeling van de Filipijnen.

In diezelfde tijd werd geprobeerd het proces om tot een Filipijns akkoord te komen omtrent het streven naar een vorm van ontwikkeling die Moeder Aarde niet aantast, te koppelen aan de oudere Filipijnse strijd om zich te ontdoen van de ketenen van het kolonialisme en om die strijd te verankeren in de gewijde en esoterische wortels van de nationale onafhankelijkheidsbewegingen en de idealen van onze nationale helden van de revolutie. Door de wijdingsrituelen van het Earth Charter te koppelen aan locaties en data die verband houden met de Filipijnse revolutie tegen het Spaanse kolonialisme werden de principes van het Charter geassocieerd met de herinneringen en emoties die verband hielden met gebeurtenissen die de vrijheidsstrijd van ons volk tekenden. Bijvoorbeeld: de ondertekening van de PCPEC in 1995 viel

samen met de herdenking dat honderd jaar eerder, in april 1895, in de Pamitanan Cave in de provincie Rizal het akkoord werd ondertekend dat de Filipijnse revolutionaire beweging lanceerde.

De principes van duurzame ontwikkeling werden eerst verwoord in discussies aan de basis die overal op de Filipijnen werden gehouden, ze werden opgenomen in formele verklaringen op uiteenlopende niveaus, gekoesterd in een slotdocument dat de Philippine Contribution to the Earth Charter Process heette, en plechtig gevierd in religieuze rituelen en staatsceremonies. Hiermee werden de beweging en de geest van de Filipijnse revolutie van 1896 bij elkaar gebracht en werd het proces van het Earth Charter een integraal onderdeel van de gewijde historische tradities van het Filipijnse volk. De Filipijnse bijdrage ontstond dus uit de diepten van de zorg van de mensen over armoede en verwoesting van het leefmilieu in elke uithoek van het land.

Het was passend dat Maximo Kalaw jr., die aan het hoofd stond van de Filipijnse beweging, de belangrijkste katalysator en coördinator van de Earth Council was bij de totstandbrenging van de mondiale consensus die het Earth Charter is geworden. Kalaw overleed in november 2001, maar het Filipijnse proces blijft de principes van het Earth Charter verder in het nationale bewustzijn verankeren en stelt ze veilig in rituele symbolen en praktische daden.

Sinds de lancering van het Earth Charter in 2000 hebben de inspanningen op de Filipijnen om de principes van het Charter in de Filipijnse psyche en in de herinnering aan historische gebeurtenissen in de Filipijnse geschiedenis in te bedden, heel sterke nationale emoties opgeroepen. Er is ook theoretisch onderzoek verricht, met bijdragen van economen en sociale wetenschappers, met het heronderzoeken van het ondernemingsmodel en het pleidooi voor een op het ecosysteem gebaseerde en op de gemeenschap gerichte beheerspraktijk. Een andere kijk op de natuur heeft het

ontwerp voor zowel de strategie als de structuur geboden.

Begrip van de wortels van de problemen op de Filipijnen kan ook enig inzicht bieden in de oorzaken elders op de aarde. De strategie voor het bestrijden van de crises op de Filipijnen kan ons helpen begrijpen wat er nodig is voor een mondiale aanpak. ●